

حرم حضرت معصومه (س) در قم چه زمانی بنا شده است؟

حضرت، معصومه (س) دختر گرامی امام هفتم شیعیان حضرت موسی بن جعفر (ع) است که در اول ذیقعده سال 173 هجری قمری در مدینه متولد شد.

حضرت، معصومه (س) دختر گرامی امام هفتم شیعیان حضرت موسی بن جعفر (ع) است که در اول ذیقعده سال 173 هجری قمری در مدینه متولد شد.

مادر مکرمه ایشان حضرت نجمه خاتون (س) است. در سال ۲۰۰ هجری قمری در پی اصرار و تهدید مأمون عباسی سفر تبعید گونه حضرت رضا (ع) به مرو انجام شد و آن حضرت بدون این که کسی از بستگان و اهل بیت خود را همراه خود بیاورند راهی خراسان شدند.

پس از دفن حضرت معصومه (س) در قم، موسی بن خزرج سائبانی از بویا بر فراز قبر شریفش قرار داد تا این که حضرت زینب فرزند امام جواد (ع) به سال ۲۵۶ هجری قمری اولین گنبد را بر فراز قبر شریف عمه بزرگوارش بنا کرد. پس از آن در طول سالیان دراز تا امروز مرقد مطهر ایشان همواره مورد توجه و احترام شیعیان و ارادتمندان بوده و بارها تجدید بنا شده و توسعه و تکمیل یافته است. امروزه حرم مطهر دارای ضریح، گنبد، رواق ها، ایوان ها، صحن ها، گلداسته ها.... بسیار زیبایی است.

سیر تاریخی هریک از بناهای حرم به شرح زیر است:

مرقد مطهر

در سال 605 هجری به دستور 171#& امیر مظفر احمد بن اسماعیل؛ بزرگ خاندان آل مظفر، بزرگ ترین استاد کاشی ساز آن زمان 171#& محمد بن ابی طاهر کاشی قمی؛ کار ساخت و پرداخت کاشی های متنوع مرقد را شروع کرد و بعد از هشت سال، در سال 613 کاشی های آن آماده گردید و کار گذاشته شد. اخیراً در سال 1377 شمسی مرقد مطهر به شکل جدید که آمیخته ای از کاشی و سنگ است تجدید بنا شد و همچنین دیواره های داخلی با سنگ مرمر سبز آراسته گردید.

ضریح:

در سال 965 هجری شاه طهماسب صفوی، در چهار طرف مرقد ضریحی آجری آراسته به کاشی های هفت رنگ و کتیبه های معرق بنا نمود و در اطراف آن منافذی باز بود تا هم مرقد دیده شود و هم زائران نذورات خود را داخل ضریح بریزند.

در سال 1230 هجری قمری فتحعلی شاه همان ضریح را نقره پوش کرد که این ضریح به مرور زمان فرسوده شد و در سال 1280 ضریحی که از نقره ضریح سابق و نقره های موجود در خزانه ساخته شده بود به جای آن نصب گردید.

این ضریح چندین مرتبه تجدید بنا و اصلاح شد و سال های متمادی روی مرقد حضرت باقی بود تا این که در سال 1368 هجری شمسی به دستور تولیت آن زمان شکل ضریح را تغییر دادند و ضریحی را با ظرایف و شاهکارهای هنری ویژه ای به جای آن نصب نمودند که آن ضریح همچنان برفراز تربت نورانی حضرت برقرار است و در اسفند ماه 1380 شمسی اصلاحات و تعمیرات جدید صورت گرفت.

رواق ها:

محدوده های نزدیک تر به ضریح مطهر را رواق می گویند. حرم مطهر دارای چهار رواق است:

1- رواق بالاسر که محوطه بین مسجد بالاسر تا ضریح مطهر است و با آئینه کاری و گچکاری های بسیار زیبا آراسته شده است.

2- رواق دارالحفاظ که محوطه بین ایوان طلا و ضریح مطهر است.

3- رواق آینه (شهید بهشتی) که در بخش زنانه و پایین پای حضرت (س) واقع است.

4- رواق پیشرو که محوطه بین مسجد طباطبایی تا ضریح مطهر است.

صحن ها:

حرم مطهر دارای سه صحن است:

1- صحن نو (اتابکی):

این صحن زیبا دارای چهار ایوان شمالی، جنوبی و شرقی و غربی است: ایوان شمالی آن ورودی از میدان آستانه و ایوان جنوبی ورودی از طرف قبله و ایوان شرقی ورودی از خیابان ارم و ایوان غربی همان ایوان آینه است در هر کدام از این ایوان های یاد شده طرایف و آثار هنری، معماری خاصی به کار رفته است. این صحن از آثار (میزرا علی اصغر خان صدر اعظم) است که از سال 1295 هجری قمری تا سال 1303 بنای آن طول کشیده است.

2- صحن عتیق (قدیم)

صحن عتیق (واقع در شمال روضه مبارکه) اولین صحنی است که در این بارگاه مبارکه بنا شده، این صحن را چهار ایوان زیبا فرا گرفته است. ایوانی با عظمت در جنوب که همان ایوان طلا (ورودی صحن به روضه مطهره) می باشد و ایوانی در شمال که ورودی فیضیه به صحن را تشکیل می دهد که ساختمان نقاره خانه روی آن بنا شده است و ایوانی در غرب که ورودی مسجد اعظم به صحن است و در شرق، ایوان ورودی صحن عتیق به صحن نو واقع است. این صحن و ایوان های اطراف آن را «شاه بیگی« همسر شاه اسماعیل صفوی در سال 925 هجری قمری بنا نمود. از سال 1377 نیز تعمیرات اساسی در این صحن و مقابر اطراف شروع شده است که همچنان ادامه دارد.

3- صحن صاحب الزمان

این صحن با بیوتات متعلق به آن در مساحتی حدود 8 هزار متر مربع با چهار جهت ورودی، در سال 1381 شروع و در سال 1384 افتتاح گردید. (ورودی شرقی "شبستان امام خمینی"، ورودی غربی "پل آهنچی"، ورودی شمالی "بست مسجد اعظم"، ورودی جنوبی "خیابان جدیدالاحداث". دیواره های اطراف این صحن منقوش به کتیبه های قرآنی با خطوط بنائی و کوفی در ساختار و طرح جدید با ترکیبی از سیمان سفید و آجر است.

گلدسته ها:

1- گلدسته های ایوان طلا:

در دو طرف این ایوان در صحن عتیق، گلدسته هایی پوشیده از کاشی گرهی به صورت مارپیچ (به بلندی 17/40 متر از سطح بام و قطر 1/50 متر) ساخته شده است که بین پیچ ها، اسامی مبارک: «الله«، «محمد«، «علی«، به خط کوفی نوشته شده است که در بالای آنها زیر مقرنس کتیبه ای قرار دارد، که سقف آن "ان الله و ملائکته یصلون ... " است.

این مأذنه ها به دستور «محمد حسین خان شاهسون شهاب الملک«، در سال 1285 هجری قمری، طلا کاری شد.

در سال 1385 هجری شمسی تعمیرات دیگری بر روی این گلدسته ها صورت گرفت و سر گلدسته ها طلاکاری شد.

2- گلدسته های ایوان آینه:

برفراز پایه های دو طرف ایوان دو مأذنه است که، از بلندترین بناهای آستانه می باشد.

ارتفاع آنها از سطح بام 28 متر و از سطح صحن 42/80 متر و محیط آن 3/30 متر می باشد. در بالای مأذنه ها کتیبه ای با پهنای حدود یک متر دیده می شود که متن آن در یکی از مأذنه ها 171#& لا حول ولا قوه الا بالله العظیم& و در دیگری 171#& سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر& است. پوشش هر دو مأذنه از بالا تا پایین سرتاسر کاشی گرهی است که در میان آن ها نام های پروردگار متعال خوانده می شود.

بانی آنها، امین السلطان و معمار، استاد حسن معمار قمی می باشد و کاشی کاری گلدسته های مذکور بعد از پیروزی انقلاب اسلامی تعویض شده است.

-3-گلدسته های صحن بزرگ:

در صحن بزرگ (نو یا اتابک) روبروی ایوان آئینه قرار دارند. پوشش آنها، کاشی گرهی هشت ضلعی متساوی است. روی چهار ضلع این گلدسته ها نامای مبارک 171#& الله&، 171#& محمد&، علی& و از بالا به پایین 4 مرتبه نوشته شده است.